

Moerasparelmoervlinder

Euphydryas aurinia

De moerasparelmoervlinder is sinds 1982 verdwenen; vroeger kwam deze soort op veel plaatsen in Nederland voor. Hij vloog in één generatie tussen midden mei en midden juni.

Levenswijze en gedrag

De waardplant van de moerasparelmoervlinder is in vochtige graslanden blauwe knoop *Succisa pratensis*, in droge graslanden duifkruid *Scabiosa columbaria*. Het vrouwtje zet de eitjes in één keer af in een groep van meer dan 400, heel soms in twee keer. Ze legt de eitjes langs de middennerf van de grotere bladeren van de waardplant; grote opvallende planten die groeien in de halfschaduw hebben de voorkeur. Aanvankelijk leven de rupsen in een koker van samengesponnen bladeren. Daarna spinnen ze een web waarin ze gezamenlijk leven. Halfvolgroeide rupsen overwinteren samen in een stevig nest in de strooisellaag. In het voorjaar leven ze nog in kleine groepjes, maar worden vlak voor de verpopping solitair. De poppen hangen in de vegetatie. (MAES & VAN DYCK 1999).

De vlinders worden slechts zelden drinkend gezien. De dichtheid varieert aanzienlijk, tussen gemiddeld en zeer hoog, zo'n 4 tot circa 260 vlinders per hectare. De mannetjes patrouilleren en zoeken naar vrouwtjes die zojuist uit de pop zijn gekomen. Als een wijfje gepaard heeft, kan ze niet opnieuw paren omdat het mannetje naast het sperma ook een sponsachtige secretie afscheidt die verhardt tot een stop. (BINK 1992, MAES & VAN DYCK 1999).

Vliegtijd en overwintering

De moerasparelmoervlinder vloog in één generatie tussen 11 mei en 15 juni. De uiterste vliegdata zijn 23 april en 11 juli. Er zijn enkele waarnemingen van eind juli en augustus. Dit betreffen collectie-exemplaren waarbij mogelijk iets verkeerd gegaan is bij het schrijven van de etiketten en deze zijn hier niet opgenomen. De soort overwinterde als halfvolgroeide rups in rupsennesten.

Leefgebied

De moerasparelmoervlinder leefde in vochtige, schrale graslanden en blauwgraslanden. De waardplant moet in voldoende dichtheid voorkomen: tussen de 1 en 9 planten per 3 m². De soort kwam ook voor in droge, schrale kalkgraslanden. Daar is de waardplant duifkruid. (BINK 1992)

Mobiliteit, verspreiding en trend

De moerasparelmoervlinder is weinig mobiel. Wel kunnen de vrouwtjes die eitjes hebben afgezet aanzienlijke afstanden afleggen, maar dit draagt natuurlijk niet bij aan de verspreiding van de soort. (MAES & VAN DYCK 1999).

De moerasparelmoervlinder komt in een groot deel van Europa voor, maar in Scandinavië, Groot-Brittannië, Noordwest-Europa, Italië en Griekenland is het beperkt tot enkele kleine populaties. In Nederland kwam de soort aan het begin van de twintigste eeuw in vrijwel alle schrale graslanden van de voedselarme zandgronden, het veenweidegebied en de duinen voor. Op de zandgronden en het veenweidegebied vloog hij in blauwgraslanden, in de duinen vloog hij boven nat, schraal grasland en in Zuid-Limburg op kalkgraslanden. Met het verdwijnen van de blauwgraslanden ging het ook bergafwaarts met de moerasparelmoervlinder. Tot begin jaren tachtig kwam ze in het Utrechts veenweidegebied voor. De laatste populatie vloog langs de Meije bij Zegveld. Hier werden in 1959 nog tweeduizend vlinders geteld, in 1975 nog vijftig en de laatste twee vlinders zijn daar in 1982 gezien. Uit andere delen van Nederland is hij al veel eerder verdwenen. De laatste waarneming uit de Gelderse Vallei was in 1948, uit het Peelgebied in 1949 en uit Midden-Limburg in 1954. De dichtstbijzijnde populatie vliegt nu in de Ardennen. (BINK 1984, VAN SWAAY 2000C).

Bescherming

De moerasparelmoervlinder staat als 'verdwenen' op de Rode Lijst en wordt beschermd volgens de Flora- en faunawet. Ook op Europese schaal is het een kwetsbare soort die met 20-50% per 25 jaar achteruitgaat. De vlinder valt onder de Conventie van Bern (1979) en staat op bijlage II van de Europese Habitatrictlijn (1992), wat inhoudt dat het aanwijzen van speciale gebieden vereist is. De moerasparelmoervlinder is verdwenen uit Vlaanderen en staat op de Waalse, Duitse en Britse Rode Lijst. (VAN SWAAY & WARREN 1999).

Vlinders die leven in vochtige graslanden en blauwe knoop als waardplant gebruiken, zijn inmiddels zeer zeldzaam en beperkt tot enkele kleine populaties in België, Frankrijk en Duitsland. Voor deze vlinders ziet het voortbestaan er in Noordwest-Europa somber uit.

De belangrijkste oorzaak van het verdwijnen is de achteruitgang van de kwaliteit en oppervlakte van het blauwgrasland door ontwatering en intensivering van het agrarisch grondgebruik. Ook door het herhaaldelijk maaien van graslanden in de vliegtijd zijn populaties verdwenen.

In Groot-Brittannië is de soort op een aantal plaatsen succesvol geïntroduceerd. Als de wens zou worden uitgesproken deze soort ook weer in Nederland uit te zetten, dient het gebied voldoende groot te zijn en goed te worden beheerd. Op dit moment is er geen gebied met voldoende

oppervlakte blauwgrasland. Afhankelijk van de mate van vermessing moet er in de omgeving een verschravingsbeheer worden gevoerd. Maar het beheer van dit - eventueel geschikt - gebied moet niet alleen gericht zijn op verschraving, maar ook op het ontstaan van variatie tussen percelen door periodieke inundatie en incidentele pleksgewijze bemesting. De graslanden waar de soort voorkomt mogen maar eens per jaar in september gefaseerd worden gemaaid. Een ander probleem voor herintroductie is de afwezigheid van een geschikte bronpopulatie. Vlinders die leven in vochtige graslanden en die blauwe knoop als waardplant gebruiken, komen in de omgeving van Nederland nergens meer in grote aantallen voor en zijn overal bedreigd. (VAN SWAAAY 2000C, KONVIČKA ET AL. 2003).

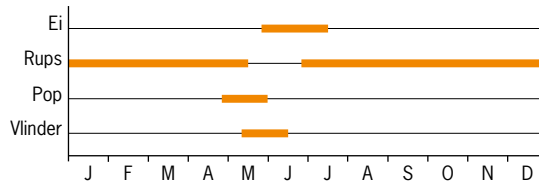
Toekomst

Gezien de geringe mobiliteit van de moerasparelmoervlinder, is spontane hervestiging niet te verwachten. Herintroductie is op dit moment ook geen optie.

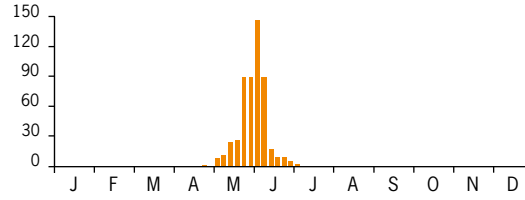
SUMMARY

Marsh Fritillary *Euphydryas aurinia*

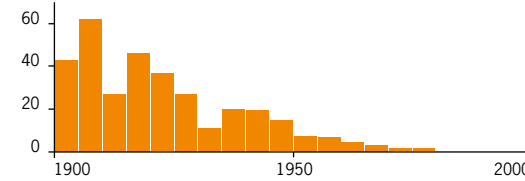
Euphydryas aurinia used to be a common resident at the beginning of the 20th century, but intensification of agricultural land use led to its extinction; the last population disappeared in 1982. *Succisa pratensis* was used as larval food-plant on wet grasslands and *Scabiosa columbaria*, on limestone grasslands. It flew in one generation from mid-May

Stadia-diagram / Life cycle diagram (respectively egg, caterpillar, pupa, imago)

Vliegtijd / Flight period

Trend 1900-2000

until mid-June and hibernated as a half-grown caterpillar. Reintroduction is no option at present because there are no longer any large, wet, nutrient-poor grasslands left in the Netherlands. Furthermore, populations of this butterfly occurring on wet grassland are rare elsewhere in Europe, making the choice of a source population difficult.

